

ICO NEWS

Publicació interna de l'Institut Català d'Oncologia

número 76

juliol-agost 2006

ICO sumari

Alta participació a les sessions de Formació Continuada a l'ICO pàg.2

L'ICO participa al 6è "Congreso Nacional de la SECPAL" pàg.3

Dues infermeres de l'ICO han estat becades per al programa de doctorandes de la EANS pàg.4

Entrevista a José Luis Sánchez, director de gestió de l'ICO pàg.6

ICO actualitat

La consellera de Salut, Marina Geli, es reuneix amb investigadors de l'ICO

La consellera de Salut, Marina Geli, s'ha reunit amb investigadors de l'Institut Català d'Oncologia, per tal de conèixer de primera mà l'activitat de recerca i formació sobre el càncer que es desenvolupa a l'ICO.

Durant la visita del passat 17 de juliol, la consellera de Salut, Marina Geli, ha mantingut una trobada amb l'equip directiu de l'ICO, els caps dels diferents serveis i un grup d'investigadors i epidemiòlegs, que han donat a conèixer les darreres recerques en investigació translacional, cribatge de càncer de coll uterí, la relació entre dieta i càncer, els nous tractaments com la viroteràpia o els programes de prevenció del càncer.

RAFA M. MARIN / DIARIO MÉDICO

La recerca oncològica a l'ICO permet desenvolupar una millor assistència al malalt de càncer

L'Institut Català d'Oncologia ha destinat 6 milions d'euros a la recerca oncològica, amb un equip de més de 100 investigadors dedicats al desenvolupament d'una quinzena de línies de recerca en càncer, durant l'any 2005.

L'ICO és un clar exemple que la millor assistència i prevenció del càncer es porta a terme allà on es fa recerca. Per aquesta raó, integra en una mateixa institució el tractament dels malalts de càncer, la prevenció, la formació i una quinzena de línies d'investigació en l'àmbit de la malaltia oncològica:

- Virus i càncer
- Els factors dietètics i ambientals en l'etiologia del càncer
- El registre del càncer de Catalunya
- Prevenció del càncer i recerca en l'efectivitat dels serveis sanitaris
- Càncer gastrointestinal
- Viroteràpia gènica en càncer
- Genòmica funcional
- Angiogènesi
- Càncer hereditari
- Radiobiologia
- Programa de recerca en càncer de pulmó
- Programa de recerca oncohematològica
- Avaluació preclínica de fàrmacs
- Programa de recerca en càncer de mama
- Programa en cures pal·liatives

La recerca a l'ICO:

104 persones dedicades a la investigació

6 milions d'euros en recerca

165 publicacions

FI (el factor d'impacte) de l'ICO és de 546,644

Continua a la pàgina següent

Ve de la pàgina anterior

L'ICO tracta 2 de cada 6 pacients amb càncer a Catalunya, la qual cosa comporta una de les experiències més importants en assistència oncològica combinada de manera directa amb una potent investigació. La recerca de l'ICO representa una part significativa dintre del marc de cooperació de l'Institut d'Investigació Biomèdica de Bellvitge (IDIBELL), ja que l'ICO participa en el 90% de les investigacions en càncer d'aquesta entitat, juntament amb la Universitat de Barcelona, l'Hospital Universitari de Bellvitge i l'Institut de Diagnòstic per la Imatge. L'ICO aposta per la recerca, amb l'ampliació constant dels espais dedicats a la investigació de laboratori, d'epidemiologia i de prevenció, amb un total de gairebé 2.000 metres quadrats, que augmentaran properament amb 1500 metres quadrats més. Així doncs, la investigació, la prevenció i la formació són eixos fonamentals de l'ICO per reduir l'impacte del càncer a Catalunya.

La consellera de Salut, Marina Geli, acompanyada del director del Servei Català de la Salut, Carles Manté, el president de l'ICO, Ramon López, el director de l'ICO, Joaquim Esperalba, i el director de recerca de l'ICO, Gabriel Capellà, han ofert una roda de premsa als mitjans de comunicació, on han destacat l'important paper de l'e-oncologia, com a nou model de formació oncològica on-line, i les investigacions més rellevants en càncer de l'ICO: el cribatge i la vacuna contra el càncer de coll d'úter, la relació dieta - càncer, els nous tractaments en viroteràpia i els programes de cribatge de càncer de mama i de colon i recte.

Alta participació a les sessions de Formació Continuada de l'ICO

Ha finalitzat el programa de formació continuada que s'ha dut a terme aquest primer semestre del 2006 a l'ICO l'Hospitalet, on s'han donat eines als professionals per millorar en diferents aspectes relacionats amb la seva tasca diària.

Amb la participació d'uns 700 professionals de tots els serveis i col·lectius (infermeria, zeladors, auxiliars d'infermeria, tècnics i administratius) s'han ofert un total de 25 sessions diferents, que s'han repetit 3 vegades cada una, en horaris alterns. Els objectius principals d'aquest programa de formació continuada han estat:

- Donar eines als professionals per millorar la seva autocura i qualitat de vida.
- Donar eines als professionals per adquirir habilitats de comunicació i maneig de la persona malalta, la seva família i l'equip.
- Conèixer eines metodològiques i instruments de treball: indicadors, documentació, protocols, procediments.
- Dotar els professionals dels coneixements mínims per garantir i millorar la seguretat del pacient i del professional.

Aquest projecte de formació, adreçat a tots els professionals de la institució i organitzat per la Direcció d'Infermeria de l'ICO, ha inclòs les següents sessions:

- Habilitats pel treball en equip. Rosana Lubelza, Montserrat Mateu i Pilar Fuxet. Equip Eines
- Prevenció infeccions nosocomials. Lluam Torrens. Infermera Higienista HUB
- Actuació davant l'aturada cardiorespiratòria. Equip Urgències HUB
- Criteris de risc per a la intervenció sociofamiliar. Equip Treball Social ICO
- Aspectes culturals i malaltia. Jordi Quilez. Infermer Centre Salut Mental Ciutat Vella
- Seguretat del professional. Joan Salvador Bertomeu. Metge Empresa ICO
- Presentació de treballs en públic. Paz Fernández i Esther Corrales. Infermeres ICO
- Alimentació i estrès. Pilar Senpau. Dietista
- Atenció a l'addició al tabaquisme dels pacients. Cristina Martínez. ICO
- Dilemes ètics en les cures d'infermeria. Montse Busquets. Professora UB

Una mitjana de 25 alumnes han participat en cada una de les sessions programades, els quals han fet una valoració molt positiva dels continguts formatius que han adquirit.

L'ICO participa al 6è Congreso Nacional de la Sociedad Española de Cuidados Paliativos

Un equip de professionals de tots els centres de l'Institut Català d'Oncologia han participat, del 7 al 10 de juny, al 6è Congreso Nacional Sociedad Española de Cuidados Paliativos (SECPAL) que ha tingut lloc a Donostia - San Sebastián.

El congrés ha demostrat la diversitat de fórmules i metodologies per tractar tots els aspectes clínics, ètics i organitzatius des de perspectives interdisciplinars o específiques per a cadascun dels col·lectius. Cal destacar que el Dr. Albert Tuca ha estat el president del Comitè científic del congrés.

Alguns dels temes més destacats d'aquest congrés han estat: l'atenció a la dimensió espiritual, els debats ètics clínics freqüents, la relació amb altres disciplines i la relació amb la societat. Aquests aspectes es van sumar a un programa detallat de tots els àmbits d'atenció i amb formats innovadors que van permetre debatre en profunditat la gran complexitat de l'atenció de malalts i famílies i constatar l'avenç dels equips de Cures Paliatives en els darrers anys.

La participació de l'ICO al Congrés de la SECPAL ha estat a través de ponències, moderacions de taules, debats d'experts i pòsters:

Dr. Xavier Gómez Batiste:

- Ponent de la taula de debat: *Encarnizamiento paliativo*
- Moderador al panell: *Formación en cuidados paliativos*

Sra. Lourdes Guanter (infermera):

- Moderadora de la taula rodona: *Formación en cuidados paliativos*

Sra. Núria Codorniu (infermera):

- Moderadora de la taula: *Acariciando la mirada*
- Experta en el panell: *La enfermería ante el dolor y el sufrimiento*
- Moderadora de *La importancia de la alteración de la imagen y su repercusión en la calidad de vida* (taula oberta al públic).

Sra. Eulàlia Alburquerque (infermera):

- Experta a la taula de debat *Encarnizamiento Paliativo*

Dr. Albert Tuca:

- Moderador de la taula rodona: *Saboreando la vida*
- Moderador del panell: *Opioides: desde la investigación a la clínica*

Dr. Josep Porta:

- Moderador del *Simposium Grünenthal, rotación de opioides*
- Moderador del taller *Enfermo simulado*
- Moderador taula de debat: *Síntomas refractarios: sedación*

Sr. Francisco Gil (psicòleg):

- Moderador del panell: *Intervención psicoterapèutica*

Sra. Àngels Pera (fisioterapeuta):

- Ponent del panell: *Síntomas respiratorios*

Dr. Jesús González:

- Ponent del *Simposium Grünenthal, Rotación de opioides*
- Moderador del Taller Caso clínico: *¿existe un límite para la autonomía?*

Sr. Jorge Mate (psicòleg):

- Ponent del Taller Caso clínico: *¿existe un límite para la autonomía?*
- Ponent de *La importancia de la alteración de la imagen y su repercusión en la calidad de vida* (taula oberta al públic).

Sra. Anna Novellas (treballadora social):

- Moderadora del panell: *El papel de la familia en el proceso del morir*

Dra. Alicia Lozano:

- Ponent del panell: *Cuidado del paciente con patología tumoral del sistema nervioso*

Dr. Jordi Trelis:

- Moderador plenària: *Encarnizamiento paliativo*
- Ponent taula rodona: *Dolor difícil*

Dr. Joaquim Julià:

- Ponent taula rodona: *Titulación de opioides en dolor oncológico*

Sra. Mercè Riquelme (treballadora social):

- Ponent taula rodona: *Comunicación difícil en la familia*

Presentacions de pòsters:

- *Confirmación telefónica de primera visita en consultas externas del servicio de cuidados paliativos.* Rosa Artigas
- *Frecuencia y cuidados de enfermería según el grado de autonomía medido por el índice de barthel.* Maribel Lozano
- *Nuevo registro multidisciplinar en cuidados paliativos; resultados de implementación y satisfacción.* F. Moreno
- *Diseño de una trayectoria clínica del paciente portador de catéter espinal.* M. Sagrera
- *El papel del auxiliar de enfermería en el enfermo oncológico avanzado portador de catéter epidural.* Alfonso Vargas
- *La integración entre paliativos y oncología como realidad asistencial.*

Dues infermeres de l'ICO han estat becades per al Programa de Doctorandes de la EANS

Cristina Martínez (de la Xarxa Catalana d'Hospitals sense Fum) i Paz Fernández (Recerca en Infermeria) han participat, del 12 al 23 de Juny a Maastricht (Holanda), al Curs d'Estiu de la European Academy of Nursing Science (EANS) juntament amb altres 33 infermeres de 21 països d'arreu d'Europa.

La EANS és una organització independent formada per doctores en Ciències Infermeres que contribueixen significativament als avenços en infermeria a Europa, mitjançant beques i programes de recerca. L'objectiu és donar suport a les infermeres de recerca europees per tal que desenvolupin i promoguin el coneixement d'Infermeria i obtenir així una recerca i formació acadèmica infermera d'excel·lència.

El programa, al qual participen durant tres anys les dues infermeres de l'ICO, contempla classes magistrals, treballs en grup i presentació dels projectes de recerca de les doctorandes participants. La finalitat és crear una xarxa de doctores en Infermeria a Europa amb una perspectiva comuna.

Actualment, els cursos d'estiu de la EANS estan dins del 6è Marc d'Ajudes de la Unió Europea i de "Marie Curie", per al qual disposen de finançament per al període 2006-2009.

El Servei de Física Mèdica de l'ICO col·labora amb l'Institut Nacional del Càncer de Mèxic

El passat mes de maig la Dra. Lizuain, cap de servei de Física Mèdica i Protecció Radiològica, va impartir un curs de Garantia de Qualitat en Radioteràpia a l'Institut Nacional del Càncer de Mèxic.

El curs forma part del Màster en Física Mèdica organitzat per l'Institut de Física de la Universidad Autónoma de México i patrocinat per l'Organismo Internacional de Energía Atómica, que sempre ha donat suport a projectes de formació en l'àrea de la radioteràpia i de la dosimetria, projectes amb els quals el servei de Física Mèdica de l'ICO ha estat col·laborant des de fa més de 10 anys. Durant les 26 hores del curs es van tractar aspectes físics i tècnics del control de qualitat dels equips d'irradiació: acceleradors lineals i unitats de cobalt, els sistemes de planificació dels tractaments, els de localització i simulació, la dosimetria a braquiteràpia i els equips de mesura.

ICObreu

Tesis doctorals dels professionals de l'ICO

Segons ens han informat els diferents serveis de l'ICO, aquest 2006 s'han llegit les següents tesis doctorals:

- Influència de les mutacions K-Ras en el fenotip angiogènica. **Agnès Figueras** (doctorada en Biologia, Laboratori de Recerca Translacional - ICO l'Hospitalet)
- "Linfomas en pacientes con infección por el virus de la inmunodeficiencia humana. Influencia de la terapia antirretroviral de gran actividad en las características clínico-biológicas, la respuesta al tratamiento y la supervivencia". **Dr. José Tomás Navarro Ferrando** (metge especialista en hematologia - ICO Badalona)
- Estudi de l'oncogen HER-2/neu com a factor pronòstic i com a factor predictiu de resposta a la quimioteràpia basada en CMF. **Catalina Faló** (metges especialista en oncologia mèdica - ICO l'Hospitalet i Martorell)
- Radioquimioteràpia (RT-QT) preoperatòria en el càncer de recte. Estudi prospectiu amb grup control de RT-QT postoperatoria. **Dra. Maria Cambray** (metge especialista en oncologia radioteràpica - ICO l'Hospitalet)

Continuen les visites institucionals a l'ICO l'Hospitalet

L'Institut Català d'Oncologia segueix organitzant trobades amb diferents institucions, professionals i entitats per tal de difondre la seva activitat i donar-se a conèixer.

Amb l'objectiu d'apropar-se als municipis veïns, aquest mes de juny i juliol, alcaldes de 8 poblacions del Baix Llobregat han visitat l'ICO l'Hospitalet. Ha estat el cas de la visita de l'alcaldessa de Torrelles de Llobregat, Sra. Glòria Matas, l'alcaldessa de Begues, Sra. Joana M. Badell, l'alcaldessa de Martorell, Sra. Dora Ramon, l' alcalde d'Abrera, Sr. Félix D. Chico, l' alcalde de Vallirana, Sr. Josep Alemany, l'alcaldessa de Collbató, Sra. Josefina Martínez, l' alcalde de Sant Esteve Sesrovires, Sr. Enric Carbonell i l' alcalde d'Olesa de Montserrat, Sr. Joan Rota.

Aquestes trobades tenen com a finalitat donar a conèixer la tasca de l'Institut Català d'Oncologia als representants d'aquestes institucions, alhora que se'ls informa dels nous projectes i dels diferents serveis i activitats assistencials i de recerca que es desenvolupen a l'ICO. Durant la visita s'han reunit amb l'equip directiu de l'ICO i han conegut part de les instal·lacions de l'Hospital Duran i Reynals, a través d'una visita guiada.

"Reptes bioètics de l'atenció oncològica" a l'Àgora Oncològica

Dins el projecte de l'Àgora Oncològica, promogut per la Fundació Institut Català d'Oncologia, s'ha dut a terme una conferència sobre reptes bioètics de l'atenció oncològica, a càrrec del Dr. Jordi Craven-Bartle, director del Servei d'Oncologia Radioteràpica de l'Hospital Sant Pau i membre de la Comissió Deontològica del Col·legi de Metges. L'acte ha estat presentat pel Dr. Ferran Guedea, cap del Servei d'Oncologia Radioteràpica de l'Institut Català d'Oncologia i professor de la Universitat de Barcelona.

Aquesta conferència, que ha tingut lloc el 10 de juliol a la Sala d'Actes de l'ICO l'Hospitalet - Hospital Duran i Reynals, s'inclou dins del projecte "Àgora Oncològica" amb l'objectiu de difondre coneixement sobre el càncer adreçat a professionals o a la ciutadania en general.

José Luis Sánchez Lacoma, Director de gestió de l'ICO

Què et va portar a introduir-te en el món de la sanitat?

Des que vaig finalitzar els estudis de batxillerat, sempre m'havien interessat tots els estudis relacionats amb les ciències de la salut. I vaig decidir estudiar medicina, per l'interès que tenia per la salut i amb l'objectiu de treballar pels altres.

Quin va ser el teu primer contacte amb pacients?

Jo em vaig matricular de Medicina i ATS, i combinava els estudis fent pràctiques d'infermeria a l'Hospital Clínic, els caps de setmana, a la planta de Terapèutica Física de pacients oncològics, moltes vegades amb importants lesions externes. Treballava amb pacients amb malaltia avançada, i em sentia molt realitzat ajudant els malalts i relacionant-me amb ells. En aquells moments les teràpies oncològiques no estaven tan avançades com ara i els pacients necessitaven suport per pal·liar el dolor i jo procurava ajudar en tot allò que podia o sabia. Tinc molt bons records d'aquella època.

Quins van ser els teus inicis professionals?

Quan vaig acabar els estudis d'infermeria, vaig dirigir-me a l'Hospital Universitari de Bellvitge a demanar treball, mentre seguia fent medicina fins acabar-la. A l'Hospital de Bellvitge vaig començar com a infermer de torn de nit a la unitat de Cirurgia i en total vaig estar treballant uns 10 anys en l'assistència al pacient. A més, la meua tasca la vaig combinar també amb estudis d'història i filosofia, perquè m'interessava en aquell moment.

Com comença la teua etapa a la gestió sanitària?

En aquells moments, a l'Hospital de Bellvitge, es volia desenvolupar un model d'infermeria, diferent al que teníem. Em van demanar que formés part de la posada en marxa d'aquest nou model i vaig passar a ser supervisor del torn de nit. Més tard, i degut a la preocupació que hi havia sobre l'atenció continuada i les urgències, em van demanar desenvolupar la part d'infermeria i les consultes externes d'un nou Pla organitzatiu a l'Hospital de Bellvitge. Per mi va ser un nou repte laboral, ja que havia de crear un nou projecte d'urgències, amb staff propi, com un servei més del centre hospitalari. Va significar un canvi organitzatiu, metodològic i conceptual molt important. Ho recordo com una etapa on la part humana va ser molt important, per l'atenció que donàvem als ciutadans.

Quin va ser el següent pas en la gestió a l'Hospital de Bellvitge?

Va coincidir que el Sr. José Antonio Castellón va anar a treballar a l'ICO i la Dra. Rosa Ramón em va demanar que em posés al capdavant del Servei d'Admissions o de Gestió de pacients, on vaig treballar durant 6 anys. Un període on va passar de tot: l'angoixa per la falta de llits, llistes d'espera, les crisis d'urgències, les cues, la guàrdia que no pot ingressar... però també em va permetre conèixer tota l'organització de l'Hospital de Bellvitge (recursos humans, caps de servei, etc) i em vaig enriquir molt professionalment.

Com es forma un per tot això?

És difícil. La pràctica diària i les moltes experiències fan que es vagin adquirint experiències que en un moment donat es poden aplicar o pots saber com fer l'enfocament per solucionar un problema o necessitat, on sempre darrera afecta una persona malalta o necessitada d'ajuda. D'una forma més ortodoxa vaig fer un Master d'Economia de la Salut a l'UPF que va donar-me metodologia, anàlisi i contacte amb molts gestors sanitaris.

Que més has fet en la gestió?

D'altra banda, en la meua etapa final a l'HUB, també se'm va demanar que desenvolupés un servei central d'arxius i documentació clínica. Vaig treballar molt estretament amb els doctors Corbella i Salazar, amb qui vam desenvolupar sistemes d'informació predictius de les possibles afluències a urgències i la possible resposta de les guàrdies de l'hospital. A mi la tecnologia de la informació m'agrada molt i sempre he tingut interès a aprendre i aplica-la a la practica quotidiana.

Com s'inicia la teua trajectòria a l'ICO?

Vaig rebre l'encàrrec de l'ICO, concretament del Dr. Serra, per incorporar-me com a director econòmic a l'ICO Badalona i per les circumstàncies que es van donar també em vaig ocupar de la gestió assistencial i general fins a l'arribada del Dr. Evarist Feliu com a director del centre. A l'ICO Badalona he estat treballant durant tres anys i per mi ha estat una etapa molt enriquidora en totes les vessants de la gestió, i també molt especial a nivell humà on han quedat amics molt sentits, als quals recordo i enyoro molt sovint. Destacar d'aquesta etapa les relacions que vam aconseguir cristal·litzar amb la Direcció de l'Hospital i sobretot amb Antonio Martín, director econòmic i vell conegut de l'ICO l'Hospitalet, ja que ell estava a la Direcció de l'Hospital de Bellvitge quan es va incorporar a l'Hospital Duran i Reynals com a part de la Ciutat Sanitària i Universitària de Bellvitge (CSUB).

I recentment ocupes el càrrec de director de gestió de l'ICO

Des del passat mes de març sóc director de gestió de l'Institut Català d'Oncologia, després que el Dr. Esperalba i el Dr. Borràs em proposessin fer-me càrrec d'aquesta vessant de la institució. La tasca d'aquest càrrec és la coordinació de l'estructura dels centres ICO (serveis generals, economia i finances, recursos humans, sistemes, d'obres, compres i logística, sistemes d'informació i gestió de pacients). L'objectiu és donar suport a les direccions dels tres centres de l'ICO i garantir que funcionin per tal de desenvolupar la tasca assistencial i de recerca en les millors condicions. És una tasca molt engrescadora i alhora difícil, però espero que ben aviat es vegin els fruits.

Com veus el futur de la teua feina?

Tot i que tinc una aparença que a vegades pugui semblar d'enfadat és més de preocupat per molts dels temes que s'han d'abordar. En el fons sóc molt optimista i veig un futur amb molt bones expectatives. Amb treball, dedicació i humilitat, s'aconsegueix arribar a desenvolupar el que un vol.

Quines són les teves aficions?

Llegir molt, caminar i el futbol.

